

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 5040/17

לפני: כבוד השופטת א' חיות
כבוד השופט ע' פוגלמן
כבוד השופטת ע' ברון

העותר: פלוני

נגד

המשיבים: 1. בית הדין הרבני הגדול בירושלים
2. בית הדין הרבני האזורי בפתח תקווה
3. פלונית

עתירה למתן צו על-תנאי

בשם העותר: עו"ד מיכאל וייס

בשם המשיבה 3: עו"ד אהרן בניסטי

בשם היועץ המשפטי לשיפוט הרבני: עו"ד ד"ר רפי רכס

פסק-דין

השופטת א' חיות:

1. העותר והמשיבה 3 (להלן: המשיבה) נישאו זה לזו בשנת 1997. בשנת 1991 רכשה המשיבה קרקע ביישוב שהם ובשנת 1994 החלה לבנות עליה בית (להלן: הנכס) שבנייתו הסתיימה בשנת 1998. לצורך השלמת בניית הנכס, נטלה המשיבה לפני נישואיה לעותר הלוואה מובטחת במשכנתא בסך 200,000 ש"ח אותה שילמה במהלך שנות הנישואים מחשבונה האישי. ביום 19.8.2010 הגישה המשיבה תביעת גירושין לבית הדין הרבני וביום 22.1.2015 התגרשו הצדדים, אך הליך חלוקת הרכוש ביניהם לא הסתיים. העותר טוען כי אף שהנכס נבנה לפני הנישואים חלה לגביו כוונת שיתוף ספציפי ואילו המשיבה טוענת כי הנכס הוא בבעלותה הבלעדית.

2. בית הדין הרבני האזורי הכריע כי העותר לא הוכיח השקעה בנכס ופסק לו פיצוי, שהצדדים חלוקים לגבי מהותו, בשיעור של 20% מעלות הבנייה של הבית. פסק הדין אושר על ידי בית הדין הרבני הגדול. העותר טען כי בתי הדין לא פסקו על פי הדין הכללי, ועתירה שהגיש לבית משפט זה התקבלה ונקבע כי:

סבורים אנו כי בסופו של יום נפלה שגגה מלפני בית הדין הרבני בשתי דרגותיו. ככגון דא – חלוקת רכוש – יש לילך בדרך המלך שכבר נוהגים בה בתי הדין מכבר, קרי, על פי הדין הכללי. מבלי לפגוע באפשרות – נדירה – לפסוק הלכתית בפשרה בהיעדר הסכמה, וכמובן מבלי לפגוע בהלכה בכלל, הדברים הללו ברורים ומחוררים ולא מהיום.

הצענו איפוא לצדדים וקיבלנו הסכמתם, כי התיק יוחזר לבית הדין הרבני האזורי, שכבר קיים בו ישיבות שונות, שישוב ויכריע (וראוי שיקבל ייעוץ מתאים מן היועץ המשפטי לשיפוט רבני) לפי הדין הכללי. נטעים, כי איננו מביעים כל דעה בעניין לגופו שבמחלוקת הצדדים. חזקה על בית הדין שבהכריעו ינהג בפתירות, דעת ועל פי ההנחיה כאן וייעוץ שיקבל (בג"ץ 3388/15, 2.11.2015).

3. ביום 6.1.2016 קבע בית הדין הרבני האזורי כי ההרכב שידון בהליך יהיה הרכב דיינים אחר. ביום 8.11.2016 הכריע ההרכב החדש בבית הדין הרבני האזורי כי לצדדים לא הייתה כוונת שיתוף ספציפי לגבי הנכס וזאת, בין היתר, בהינתן העובדה שהצדדים נישאו בשעה שרוב הנכס היה בנוי ונדרשו 200,000 ש"ח בלבד להשלמתו ובהינתן העובדה שהצדדים ניהלו חשבונות בנק נפרדים והמשיבה שילמה את תשלומי המשכנתא מחשבון הבנק שלה. המשיב, כך נקבע, אכן נטל חלק דומיננטי בפיקוח ובהבאת עובדים להשלמת הבניה, אך לא הוכח שהשקיע מכספו בהשלמת הבנייה, בוודאי לא בסכום שטען (מיליון ש"ח). בית הדין קבע, אפוא, כי הנכס הוא בבעלותה הבלעדית של המשיבה. בית הדין התייחס לנכס שרכש העותר בטבריה במהלך הנישואין שהמשיבה ביקשה לקבל חלק מהזכויות בו וקבע כי "כמוצא של פשרה יש לקבוע את בעלות הנכס בשוהם על שם התובעת [המשיבה], ואת בעלות הדירה בטבריה לקבוע על שם הנתבע [העותר]. מדובר בפשרה ההוגנת מאוד לטובתו של הנתבע וזה יהיה בבחינת מתן פיצוי, אם לא מעבר לכך, עבור השקעתו הפיזית והממונית המשמעותית להשלמת בניית הבית בשוהם". בית הדין הוסיף וקיבל בחלקה את בקשת המשיבה לתשלום דמי שימוש בנכס.

4. העותר מזה והמשיבה מזה ערערו על פסק הדין של בית הדין האזורי לבית הדין הרבני הגדול אשר דחה את ערעור המשיבה וקיבל את ערעור העותר בחלקו בכל הנוגע לחלקו בהשבחת הנכס. בבית הדין הרבני הגדול נחלקו הדעות. הדיין לוז-אילוז קבע על סמך ההלכה בדבר "משביח נכסי חברו" כי בפעולותיו להשבחת הנכס קנה בו העותר זכויות קנייניות ועל כן יש להעניק לו "מחצית מההשבחה בדירה בשוהם" לפי שוויה היום ובנוסף להפחית את דמי השימוש שנפסק שעליו לשלם למשיבה. הדיין נהרי סבר מנגד כי יש לדחות את שני הערעורים, וזאת על סמך הוראות חוק יחסי ממון, התשל"ג-1973 (להלן: חוק יחסי ממון) ובהינתן הראיות שנסקרו בפסק דינו של בית הדין האזורי המלמדות כי העותר והמשיבה התנהלו בהפרדה רכושית וכי לא הייתה להם כוונת שיתוף לגבי הנכס. הדיין זמיר הדגיש כי הואיל והצדדים קיבלו עליהם כי בית הדין יפסוק על פי הדין האזרחי אין כל צורך במקורות ההלכתיים שהובאו בפסק הדין. לעניין טענות העותר לגבי חלקו בהשבחת הנכס קבע הדיין זמיר כי לשאלה זו יש "פנים לכאן ולכאן והדבר לא יצא מידי ספק ... לכן מספק אין לתת למשיב את המחצית הנ"ל מהשבח. מאידך אי אפשר שלא לתת למשיב מאומה מהשבח". הרב זמיר סבר, אפוא, כי אפשר יש לפטור את העותר ממחצית חיובו בתשלום דמי שימוש. סיכומם של דברים, בית הדין הרבני קיבל ברוב דעות את ערעור העותר בחלקו בכל הנוגע להשבחת הנכס וקבע כי בשל כך עליו לשלם למשיבה סך של 44,625 ש"ח כדמי שימוש תחת סך של כ-90,000 שבו חוייב על ידי בית הדין הרבני האזורי.

5. מכאן העתירה דנן שבה טוען העותר כי בית הדין הרבני, על שתי דרגותיו, לא דן בהליך על פי הדין הכללי אלא יצק לתוכו עקרונות הלכתיים המרוקנים אותו מתוכן. עוד נטען כי בית הדין האזורי בהרכבו החדש חרג מסמכות שכן הוא לא שמע עדויות בטרם נתן את פסק דינו וכי פסק הדין ניתן על דרך הפשרה מבלי שניתנה לכך הסכמת הצדדים. העותר מוסיף וטוען לשגיאה בהכרעת בית הדין האזורי בנוגע לנכס של המשיבה בבית נחמיה. העותר מבקש, אפוא, להורות על ביטול פסקי הדין של בתי הדין הרבניים, להורות כי הנכס הוא רכוש משותף של הצדדים, לבטל את החיוב בדמי שימוש שנפסק לחובתו ולהורות על חלוקת כלל הרכוש באופן "צודק ושוויוני".

בד בבד עם הגשת העתירה ביקש העותר כי יינתן צו ביניים האוסר על ביצוע דיספוזיציה בזכויות בנכס עד להכרעה בעתירה וביום 2.7.2017 ניתן צו ארעי האוסר על המשיבה לבצע כל דיספוזיציה בזכויות הנכס, כמבוקש.

6. המשיבה מבקשת לדחות את העתירה וטוענת כי העותר העלים במשך השנים רכוש רב, עיכב את הגט עד למתן "דמי הסכמה" וקיבל פיצוי נדיב בסך של 403,875 ש"ח שלא מגיע לו על פי חוק יחסי ממון. המשיבה טוענת כי העתירה דנן אינה אלא ערעור על ממצאים עובדתיים של בתי הדין הרבניים ומדגישה כי מימנה לבדה את בניית הבית בהפנותה, בין היתר, לשתי הצהרות הון של העותר מהשנים 2003 ו-2010 שבהן הצהיר כי הנכס כולו נבנה מכספה של המשיבה.

7. היועץ המשפטי לשיפוט הרבני טוען כי דין העתירה להידחות על הסף שכן בניגוד לטענת העותר, בית הדין הרבני האזורי ודעת הרוב בבית הדין הרבני הגדול פסקו לפי הדין האזרחי ולא על פי ההלכה. היועץ המשפטי טוען אף הוא כי העתירה דנן היא למעשה ערעור על ממצאים עובדתיים שהוליכו את בתי הדין אל המסקנה כי לצדדים לא הייתה כוונת שיתוף לגבי הנכס ומטעים כי החלטת בית הדין הרבני הגדול הביאה לכך שהעותר מקבל למעשה כפליים ויותר מן המגיע לו על פי חלקו היחסי בשווי עלות בניית הנכס. אשר לטענות העותר בדבר כפיית פשרה, טוען היועץ המשפטי לשיפוט הרבני כי אין המדובר ב"פשרה" כמשמעותה במשפט האזרחי אלא על קביעה שיפוטית לפי אומדנה.

8. נוכח האמור בתגובת המשיבים התבקש העותר להודיע האם הוא עומד על העתירה. ביום 17.9.2017 הודיע העותר כי הוא עומד על העתירה ומבקש לקבוע אותה לדיון בפני הרכב. עוד ציין העותר כי הוא מבקש להגיש תשובה לתגובות המשיבים. לבקשה זו לא ראיתי מקום להיעתר.

9. דין העתירה להידחות על הסף.

הלכה מושרשת היא כי בית המשפט הגבוה לצדק אינו מתערב בהחלטות בתי הדין הרבניים אלא במקרים חריגים כגון חריגה מסמכות או פגיעה בעקרונות הצדק הטבעי (ראו, למשל, בג"ץ 6205/17 פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול ירושלים, פסקה 5 (30.8.2017)). העתירה דנן אינה נמנית עם אותם מקרים חריגים.

בניגוד לטענת העותר, בית הדין הרבני האזורי ודעת הרוב בבית הדין הרבני הגדול החילו את הדין האזרחי. השאלה אם קיים שיתוף בנכס מסוים היא "שאלה עובדתית תלויה נסיבות, אשר ההכרעה בה נתונה לערכאה הדיונית" (בג"ץ 287/16 פלוני נ' בית הדין הרבני הגדול בירושלים, פסקה 14 (27.3.2016) והאסמכתאות הרבות

שם). בענייננו, הראיות הרבות שפורטו בפסק דינו של בית הדין הרבני האזורי ובפסק דינו של בית הדין הרבני הגדול, מלמדות כי העותר לא הרים את הנטל המוטל עליו להוכיח שיתוף בנכס. הנה כי כן, למרות הכסות העקרונית שניסה העותר לעטות על עתירתו, טענותיו הן טענות ערעוריות מובהקות וככאלו אינן מצדיקות את התערבותו של בית משפט זה. טענות העותר בדבר הפשרה שנכפתה עליו, כביכול, אף הן דינן להידחות מן הטעמים שציין היועץ המשפטי לשיפוט הרבני בתגובתו.

10. לבסוף יש לדחות את טענת העותר כי היה על ההרכב בבית הדין הרבני האזורי לשמוע מחדש את הראיות בהליך. תקנה עא לתקנות הדיון בבתי-הדין הרבניים בישראל, התשנ"ג קובעת כי הרכב מחליף רשאי להמשיך את הדיון מאותו שלב או להתחיל את המשפט מתחילתו, וזאת לאחר שמיעת הצדדים בעל-פה או בכתב. בענייננו, שמע בית הדין את הצדדים בעל-פה והחליט להמשיך את הדיון מאותו שלב שבו נפסק כסמכותו לפי תקנה עא הנ"ל. זאת ועוד, בניגוד לטענת העותר, בפסק הדין בבג"ץ 3388/15 לא נקבע מיהו ההרכב שידון בהליך וכמו כן לא נקבע שם כי אם יועבר הדיון להרכב אחר יהיה עליו לשמוע את הראיות מחדש.

סיכומם של דברים, העתירה נדחת והצו הארעי מיום 2.7.2017 - מבוטל.

העותר יישא בהוצאות המשיבה 3 ובשכר טרחת עורך דין בסך 5,000 ש"ח
ובהוצאות המשיבים 1-2 בסך 5,000 ש"ח.

ניתן היום, ה' בתשרי התשע"ח (25.9.2017).

ש ו פ ט ת

ש ו פ ט

ש ו פ ט ת